

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра правоохоронної діяльності та поліціїстики

Факультет № 6

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни «*Напрями розвитку науки адміністративного права та процесу*» вибіркових компонент освітньої програми третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

081 Право 081 Law

за темою — *Розвиток наукових пошуків шляхів удосконалення адміністративно-процедурного забезпечення діяльності публічної адміністрації*

Харків 2023 рік

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30 серпня 2023 року №7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25 серпня 2023 року
№7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29 серпня 2023 року №7

Розглянуто на засіданні кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики
Протокол від 18 серпня 2023 року № 8

Розробники:

1. Завідувач кафедри адміністративного права та процесу факультету №1, д.ю.н., професор Салманова О.Ю.
2. Професор кафедри адміністративного права та процесу факультету №1, д.ю.н., професор Гусаров С.М.
3. Доцент кафедри адміністративного права та процесу факультету №1, д.ю.н., професор Джафарова М.В.
4. Професор кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики факультету №6, д.ю.н., професор Бугайчук К.Л.

Рецензенти:

1. Професор кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування, к.ю.н., доцент Іванцов В. О.,
2. Заступник начальника відділення поліції №3 Харківського районного управління поліції №1 ГУНП в Харківській області, д.ю.н., с.н.с. Прокопенко О.Ю.

План лекції

1. *Розвиток теоретичних засад адміністративних процедур.*
2. *Пошуки шляхів удосконалення адміністративно-процедурного законодавства.*
3. *Розвиток наукових досліджень окремих адміністративних проваджень.*

Рекомендована література:

Основна

1. Адміністративне право України (загальна частина): навч. посіб. / Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін. Вид. 2-е, доп. Львів: СПОЛОМ, 2021. 616 с.
2. Адміністративне право України. Загальна частина у схемах: навч. посіб. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Сокурєнка; О. В. Брусакова, Д. В. Швець та ін. Харків: ХНУВС, 2019. 236 с.
3. Наука адміністрації й адміністративного права. Загальна частина (за викладами професора Юрія Панейка) / укладачі: В. М. Бєвзенко, І. Б. Коліушко, О. Р. Радишевська, І. С. Гриценко, П. Б. Стецюк. К. : Дакор, 2016. 464 с
4. Адміністративне право: навч. посіб. для здобувачів вищ. освіти / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін. ; за заг. ред. В. М. Гаращука. Харків: Право, 2017. 174 с.
5. Адміністративна процедура: навч. посібник. За заг. ред. І.В. Бойко. Харків: Право, 2019. 206 с.

Додаткова

1. Науково-практичний коментар до проекту Закону України «Про адміністративну процедуру» / Авт. колектив (Андрійко О.Ф., Бєвзенко В.М. та ін.), за заг. ред. Тимощука В.П. К.: ФОП Мишалов Д.В., 2019. 460 с.
2. Савранчук Л. Л. Сутність та місце адміністративної процедури в системі адміністративного права як центрального інституту галузі права. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. Випуск 6 (41). С. 77-81.
3. Криворучко І.В. Класифікація принципів адміністративної процедури та її застосування наукою державного управління. *Наук. вісн. Акад. муніцип. упр.* 2016. Вип. 1. С. 64-74.
4. Бойко І.В., Зима О.Т., Соловійова О.М. Адміністративна процедура: конспект лекцій / за заг. ред. І.В. Бойко. Харків: Право, 2017. 132 с.
5. Особливе адміністративне право: підручник / за ред. Бернда Візера, Ярослава Лазура, Тетяни Карабін, Олександра Білаша. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 464 с.

6. Адміністративно-правова реформа в Україні: навчальний посібник / за заг. ред. С. В. Петкова. Київ: КНТ, 2022. 180 с.

7. Адміністративна процедура: навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять для студентів Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України денної форми навчання (за вибором) другого (магістерського) рівня галузь знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / уклад.: І.В. Бойко, О.М. Соловйова. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2016. 41 с.

8. Адміністративна процедура: особливості формування української концепції: матеріали Круглого столу, м. Харків, 15 вересня 2017 р. Харків: Національна академія правових наук України, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2017. 112 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17 лютого 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-IX#Text>.
2. Постанова Верховного Суду у справі № 910/16144/19 URL. https://reyestr.court.gov.ua/Review/93962786?fbclid=IwAR1ms515cP5yPuFYjzGK8Wz9HwE-LnVZR-SQ62d0N9GF_T2FfZ6BWqpViw
3. Шарая А. А. Класифікація принципів адміністративно-процедурного права. Национальный юридический журнал: теория и практика. 2019. № 6 (40). С. 81-86. URL: <http://jurnaluljuristic.md/index.php/main/issue/view/88/86>
4. Писаренко Н.Б. Адміністративний процес та адміністративне судочинство: до питання про співвідношення правових категорій. Адміністративне право і процес. 2015. № 1. URL : <http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/1-11-2015/item/432-administratyvnyy-protses-ta-administratyvne-sudochynstvo-dopytannya-pro-spivvidnoshennya-pravovykh-katehoriy-pysarenko-n-b>
5. Про місцеве самоврядування: закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
6. Про місцеві державні адміністрації: закон України від 09.04.1999 № 586-XIV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.

Текст лекції

1. Розвиток теоретичних засад адміністративних процедур.

До 1991 року адміністративний процес розглядається у двох розуміннях: вузькому і широкому. Представники «вузького» підходу трактували адміністративний процес як врегульований нормами адміністративно-процесуального права порядок застосування заходів адміністративного примусу, і перш за все, адміністративних стягнень. На відміну від них представники «широкого» підходу відстоювали необхідність визнання того, що цим поняттям охоплюється будь-яка діяльність виконавчо-розпорядчих органів з реалізації матеріальних норм адміністративного права, тобто адміністративний процес розглядався як порядок реалізації адміністративно-правових норм під час вирішення конкретних управлінських справ.

В наш час частина вчених-адміністративістів продовжує розуміти адміністративний процес як *діяльність органів виконавчої влади* щодо вирішення конкретних управлінських справ. Проте все більшого поширення отримує думка, що адміністративний процес є видом *судового процесу*, в якому адміністративні суди розглядають і вирішують адміністративні справи, в яких *суб'єкти публічної адміністрації є відповідачами*. Діяльність суб'єктів публічної адміністрації щодо вирішення конкретних справ в цьому випадку отримала назву *адміністративних процедур*.

Термін «процедура» вживається в багатьох науках, і в тому числі в юриспруденції. Він походить своїм корінням від французького *procedure* та латинського *procedo*, що означає *проходжу* або *просуваю*. У загальному розумінні *процедура* визначається як *певна сукупність дій чи операцій, за допомогою яких реалізується той чи інший процес або етап, стадія, що виражає зміст відповідної технології чи діяльності*.

У правовій науці процедура — це регламентований юридичною нормою порядок вчинення дій або прийняття рішень у сфері правозастосування. Ключовою у цьому визначенні є категорія «порядок», під яким розуміють

сукупність послідовно вчинюваних дій та прийнятих рішень, логічно поєднаних і спрямованих на досягнення певного результату.

У діяльності публічної адміністрації процедура займає центральне місце, оскільки основним призначенням суб'єктів, що здійснюють публічне управління, є вирішення конкретних адміністративних справ шляхом прийняття адміністративних актів. Переважна більшість таких справ має позитивний характер, спрямована на реалізацію прав приватних осіб і не пов'язана з юрисдикційною діяльністю публічної адміністрації. Перед українською державою стоїть завдання створення стабільної та відповідальної публічної адміністрації, що є головним фактором побудови сучасної демократичної держави. У зв'язку з цим важливого значення набуває встановлення такої регламентації відносин між публічною адміністрацією та приватною особою, яка могла б ефективно забезпечити реалізацію прав останніх і унеможливити їх порушення з боку владарюючих суб'єктів.

Принциповими для врегулювання правовідносин суб'єктів публічного адміністрування з громадянами та юридичними особами є такі положення:

по-перше, Конституція України приписує органам державної влади, органам місцевого самоврядування, їх посадовим особам діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України;

по-друге, відносини між публічною адміністрацією та приватними особами не можуть залежати від волі або бажання першої, а повинні лише впливати з юридичних принципів. В Україні свобода держави, її органів і посадових осіб обмежена відповідно до принципу, згідно з яким дозволено лише те, що прямо передбачається законом. А утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. З огляду на зазначене в юридичній науці запроваджений правовий інститут адміністративної процедури, основним призначенням якого є створення правового механізму взаємодії публічної адміністрації з приватними особами, завдяки якому найефективнішим способом будуть реалізовані права цих осіб.

Німецька доктрина адміністративного права вплинула на розуміння українськими науковцями адміністративної процедури як законодавчо встановленого порядку діяльності суб'єктів публічного управління, адже в німецькій адміністративно-правовій науці поняття чітко розділені – це адміністративна процедура й адміністративний процес. У німецькому праві адміністративно-процедурні норми регулюють переважно порядок прийняття адміністративних актів та укладення публічно-правових договорів публічною адміністрацією.

Адміністративно-процесуальні норми призначені для вирішення публічно-правових спорів адміністративними судами. Поняття «адміністративна процедура» змістовно наповнене двома термінами.

По-перше, як вже з'ясовано, процедура означає порядок прийняття актів, вчинення дій логічно впорядкованих і спрямованих на досягнення певного результату.

По-друге, термін «адміністративний» у науці тлумачиться як той, що пов'язаний з управлінням, так і той, що покликаний служити. Таке двояке розуміння базової категорії адміністративного права відповідає двом типам правовідносин, що виникають у сфері публічного адміністрування. Так, відносини, що мають управлінський характер, виникають за ініціативою владарюючих суб'єктів, в яких на приватних осіб покладається здебільшого виконання обов'язків. Приміром, при здійсненні контролю у сфері господарської діяльності уповноважений орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи вчиняють певні дії, приймають рішення, а суб'єкти господарювання зобов'язані допускати їх до перевірок, надавати документи для перевірки тощо.

З іншого боку, у відносинах з публічною адміністрацією приватні особи реалізують значну частину своїх прав. Так, для реєстрації підприємницької діяльності, отримання ліцензії, дозволу тощо приватні особи звертаються до представників адміністративної влади, і тільки останні вправі прийняти рішення або вчинити дії, спрямовані на те, щоб фізичні та юридичні особи

задовольнили свої права та законні інтереси. Ці два типи правовідносин потребують для свого врегулювання встановлення дещо відмінних принципів і правил.

Таким чином, *адміністративна процедура — це структурований, нормативно закріплений порядок прийняття адміністративних актів або укладення адміністративно-правових договорів, спрямований на вирішення конкретних справ у сфері публічного управління.*

Ознаками адміністративної процедури є такі:

- має правовий характер, оскільки принципи та правила, що визначають адміністративну процедуру, містяться в приписах нормативно-правових актів;
- вміщує норми, що регламентують як діяльність суб'єкта публічного адміністрування, так і поведінку приватних осіб;
- спрямована на прийняття адміністративного акта суб'єктом владних управлінських повноважень;
- застосовується для вирішення конкретної адміністративної справи;
- має основним призначенням забезпечення ефективної реалізації прав приватних осіб і унеможливлення їх порушення;
- тягне за собою настання зовнішніх наслідків, тобто застосування процедурних правил породжує права й обов'язки осіб, які знаходяться поза системою публічного адміністрування;
- має, як правило, безспірний характер, тобто завдяки адміністративній процедурі вирішуються позитивні управлінські справи. Виняток становить процедура розгляду скарг, оскільки при оскарженні рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів публічного адміністрування у сторін правовідносин, що регулюються процедурними нормами, існують різні уявлення про те, як слід вчинити в конкретній адміністративній справі.

2. Пошуки шляхів удосконалення адміністративно-процедурного законодавства

З набуттям чинності 1 вересня 2017 року Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони Україна підтвердила свою участь у низці загальноєвропейських процесів з політичних, економічних і гуманітарних питань. Європейський вибір нашої країни, орієнтований на повноправне членство в ЄС, є стратегічною метою, ідейним чинником реформування національної системи державного управління. Українські євроінтеграційні пріоритети набули закріплення на законодавчому рівні, а адаптація вітчизняного законодавства до законодавства Європейського Союзу (далі – ЄС) розглядається головним імперативом нормо проектування.

Стан не відповідності проєвропейських бажань України з її нинішніми можливостями, у контексті європейського розвитку, не з відрадних. Наразі модернізація сфери публічного адміністрування потребує комплексного підходу: не тільки еволюціонування у напрямі розроблення досконалого за європейськими мірками законодавства, а й створення сприятливих умов для реалізації прогресивних законодавчих положень на практиці.

Звичайно, трансформування змісту і системи адміністративного законодавства України на зразок демократичних моделей країн ЄС, запровадження у короткостроковій перспективі європейських інновацій – завдання нелегке. При цьому, погоджуючись із позицією деяких фахівців, потребують обов'язкового врахування специфічні особливості національного нормотворення та правозастосування; передбачання наслідків запровадження новозмін в бік стимулювання демократичного розвитку вітчизняної адміністративної системи.

Хоч би там як, але адаптація національного законодавства у загальнодержавному масштабі потребує послідовного удосконалення останнього у пріоритетних сферах. Отже, виникає необхідність дослідження окремих напрямів діяльності публічної адміністрації з точки зору порівняльно-правового аналізу законодавчого регулювання в Україні з *acquis communautaire*.

Для того, щоб забезпечити реалізацію демократичних стандартів участі фізичних та юридичних осіб у вирішенні адміністративних справ, Україна має створити недекларативні умови ефективного використання такого права на практиці. Йдеться не тільки про дієві правові механізми доступу до публічної інформації в індивідуальному порядку. Важливе значення для пересічних громадян має передбачуваність процедури розгляду та вирішення справ за їх зверненнями в адміністративному порядку, доступність інформації про власні права у ході адміністративної процедури.

Доводиться констатувати про відсутність в Україні законодавчої бази, яка здатна забезпечувати реальну можливість участі фізичних та юридичних осіб у справах за зверненнями до публічної адміністрації. Така ситуація обумовлена затягуванням з прийняттям Адміністративно-процедурного кодексу, проект якого останній раз знято з розгляду в Верховній Раді України в 2012 р. У зв'язку з відсутністю досконалого адміністративно-процесуального механізму взаємодії адміністративних органів з приватними особами маємо низку перешкод для розвитку розглядуваної сфери у напрямі європейських стандартів:

- не врегульованість процедури розгляду та вирішення звернень юридичних осіб до публічної адміністрації;

- надто абстрактна регламентованість Законом України «Про звернення громадян» права фізичних осіб – заявників на участь у відповідних адміністративних процедурах. У Законі (ст. 18) декларуються права громадян особисто викладати аргументи, бути присутніми у ході розгляду їх заяв та скарг, подавати додаткові матеріали тощо. Постає логічне запитання: як часто заявники скористалися таким правом? На веб-сайтах публічної адміністрації, в засобах масової інформації відсутні відомості про категорії та кількість осіб, що реалізували право бути вислуханим.

В Україні простежується не сформованість чіткого процедурного поля для співпраці адміністративних органів із заявниками (скаржниками, запитувачами). Водночас у європейських державах систематизації,

стандартизації та уніфікації правил вирішення публічною адміністрацією справ за зверненнями приділяється неабияка увага.

Узгодженість законодавства є одним з головних засобів боротьби зі свавіллям, корупцією чиновників, які вирішують справи за зверненнями в адміністративному порядку. Вказаний критерій відображає якість законодавства про звернення в адміністративному порядку з точки зору забезпечення реалізації принципів верховенства права, законності, ефективності. Натомість вітчизняне законодавство про звернення до публічної адміністрації є громіздким та заплутаним. До причин, що обумовлюють таку ситуацію, можна віднести:

- відсутність акта загальнопроцедурного характеру щодо впорядкування відносин публічної адміністрації з приватними особами;

- недосконалість з процесуальної точки зору Закону України «Про звернення громадян», який не регулює звернення до публічної адміністрації юридичних осіб. Закон не регламентує прав фізичної особи бути вислуханою, на доступ до документів справи за зверненням, не містить обов'язкових реквізитів адміністративного акта за зверненням – виклад мотивів прийняття несприятливого для особи рішення та засобів правового захисту від нього; не визначає прав третіх осіб, інтересів яких торкаються рішення, прийняті за зверненнями, тощо;

- надмірна абстрактність положень законів про звернення, що конкретизуються постановами Кабінету Міністрів України, інструкціями центральних органів виконавчої влади, які встановлюють ряд нових норм і часто-густо не узгоджуються між собою;

- нечіткість змісту роз'яснень публічної адміністрації щодо застосування окремих законодавчих положень, а у деяких випадках навіть перекручування їх змісту порівняно з тим, який вкладався законодавцем.

За таких обставин виникають небажані конфліктні ситуації у сфері правозастосування між фізичними та юридичними особами, з одного боку, та публічною адміністрацією – з іншого. Численні скарги приватних осіб на

рішення, дії (бездіяльність) адміністративних органів (їх посадових осіб) є чутливим індикатором існування проблем у даній сфері.

3. Розвиток наукових досліджень окремих адміністративних проваджень

Зупинимось більш детально на аналізі ряду адміністративних процедур. Так, однією із процедур, що можна виділити є процедура розгляду звернень громадян. Громадяни України мають право звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських об'єднань, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення (ст. 1 Закону України «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 р.).

Залежно від змісту виділяють такі види звернень громадян: пропозиція (зауваження), заява (клопотання), скарга.

Пропозиція (зауваження) – звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства.

Заява (клопотання) – звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності. Клопотання - письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо.

Скарга – звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

Звернення адресуються органам державної влади і місцевого самоврядування, підприємствам, установам, організаціям або посадовим особам, до повноважень яких належить вирішення порушених у зверненнях питань.

У зверненні має бути зазначено прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина, викладено суть порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання чи вимоги.

Письмове звернення повинно бути підписано заявником (заявниками) із зазначенням дати.

Звернення, оформлене без дотримання цих вимог, повертається заявникові з відповідними роз'ясненнями не пізніше як через десять днів від дня його надходження.

Громадяни мають право звертатися українською чи іншою мовою, прийнятною для сторін. Рішення щодо звернень громадян та відповіді на них оформляються відповідно до вимог законодавства про мови. Такі рішення та відповіді можуть бути викладені в перекладі мовою спілкування заявника.

Посадові особи, винні у порушенні Закону, несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність, передбачену законодавством України.

Розглянемо також виконавче провадження, як окремий вид адміністративних проваджень.

Основним завданням виконавчого провадження є забезпечення захисту законних прав, свобод та інтересів фізичних чи юридичних осіб шляхом своєчасного, швидкого, повного та неупередженого примусового виконання рішень суду та інших органів (посадових осіб) у спосіб та в порядку, чітко визначених законодавством.

До основних особливостей виконавчого провадження варто віднести насамперед те, що в ньому виконуються рішення, які приймаються в порядку, врегульованому нормами різних галузей права, переважно процесуальних; воно полягає у примусовому виконанні судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб); його метою є забезпечення, по-перше, виконання прийнятого рішення, по-друге, захисту прав, свобод, інтересів фізичних та юридичних осіб, які є учасниками спору; здійснення виконавчого провадження покладається на суб'єктів виконавчої влади; воно визнається заключною стадією судового процесу, водночас є видом адміністративного провадження і має власні стадії.

Принципи, на яких базується виконавче провадження, варто поділити на три групи: 1) загальноправові принципи (верховенство права, законність, гласність і відкритість, одержання юридичної допомоги тощо); 2) галузеві принципи, характерні як для виконавчого, так і для інших видів адміністративних проваджень (диспозитивності, національної мови, рівноправності сторін тощо); 3) специфічні принципи, характерні тільки для виконавчого провадження (неупередженості, повноти і своєчасності, обов'язковості вимог державного виконавця, переважного захисту стягувача).

Іншим прикладом процедур є розв'язання питання про дисциплінарну відповідальність, що передбачає наявність певних правовідносин, сукупність яких і охоплює в кожному окремому випадку поняття дисциплінарного провадження. Дисциплінарне провадження відноситься до адміністративних проваджень юрисдикційного характеру і як і інші адміністративні провадження також є відповідною діяльністю, системою певних дій, спрямованих на розгляд і вирішення справ про дисциплінарні правопорушення.

Дисциплінарному провадженню притаманна певна стадійність. Воно складається з таких стадій: порушення провадження й перевірка обставин справи; розгляд і вирішення дисциплінарної справи; виконання рішення у справі; оскарження винесеного рішення. Стадія оскарження має факультативний характер.

Дисциплінарне провадження може мати спрощений характер, за якого після оперативного з'ясування обставин справи уповноважена на те особа відразу ж виносить рішення про накладення відповідного дисциплінарного стягнення. Найчастіше такого характеру провадження набуває в ході вирішення питання про дисциплінарну відповідальність військовослужбовців.

За результатами службового розслідування складається акт, в якому має бути відображено: факти і суть обвинувачень або підозр, що стали підставою проведення розслідування; посада; прізвище, ім'я, по-батькові; рік народження; освіта; термін служби в державному органі й перебування на посаді особи, стосовно котрої проводилося розслідування, а також висновки службового розслідування; обставини, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність або знімають з держслужбовця безпідставні обвинувачення чи підозри; причини й умови, які сприяли порушенню; застосовані або запропоновані заходи для їх усунення. Акт підписується членами комісії і подається на розгляд керівника, котрий призначив розслідування. При цьому члени комісії вправі викласти власні думки, які додаються до акта. Державний службовець, стосовно котрого проводилося розслідування, повинен бути ознайомлений з актом. Крім того він має право надавати пояснення, а також відповідні документи та матеріали щодо обставин, які досліджуються; порушувати клопотання про одержання і залучення до матеріалів нових документів, одержання додаткових пояснень осіб, які причетні до справи; бути присутнім під час виконання відповідних заходів; подавати в установленому порядку скарги на дії осіб, які проводять службове розслідування. На час проведення дисциплінарного розслідування держслужбовець може бути відсторонений від виконання посадових обов'язків, однак має перебувати на робочому місці.